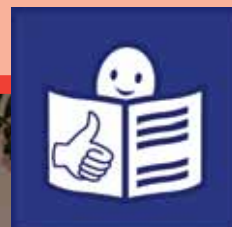

Nie piszcie nic dla nas bez nas!

**Angażowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną
w opracowywanie tekstów łatwych do czytania**

Poradnik wydany przez
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym,
współfinansowany ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

Mazowsze.
serce Polski

Nie piszcie nic dla nas bez nas!

Angażowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną w opracowywanie tekstów łatwych do czytania

ISBN 978-83-60105-81-8

© Copyright for the Polish edition by PSOUU, 2012

Warszawa, 2012

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
ul. Głogowa 2b, 02-639 Warszawa
www.psouu.org.pl

Tłumaczenie z języka francuskiego: Maria Lidia Czarkowska
Redakcja: Tomasz Przybysz-Przybyszewski
Konsultacja: Barbara Ewa Abramowska
Dostępność tekstu
w niniejszym poradniku sprawdzili: Tomasz Gandecki, Cezary Odziemkowski
Osoba wspierająca: Paulina Święcka
Skład i druk: DG-GRAF, Warszawa

Poradnik opracowano w ramach projektu „Ścieżki edukacji dorosłych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną” („Pathways to adult education for people with intellectual disabilities”; „Vers une formation continue pour les personnes handicapées intellectuelles”).

Publikację w języku angielskim wydała organizacja Inclusion Europe przy wsparciu Komisji Europejskiej. Wydanie francuskie opublikowała organizacja UNAPEI (Narodowa Unia Stowarzyszeń Rodziców, Osób Niepełnosprawnych Intelektualnie i ich Przyjaciół), przy wsparciu Inclusion Europe i Komisji Europejskiej.

Program uczenia się przez całe życie

Dyrekcja Generalna Edukacja i Kultura

Inclusion Europe

Partnerzy projektu „Ścieżki edukacji dorosłych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną” wydali także 3 inne poradniki. Ich polskie wersje są zamieszczone na stronie www.psouu.org.pl/publikacje

Na stronie internetowej www.life-long-learning.eu poradniki są dostępne w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, fińskim, portugalskim, litewskim.

Spis treści

1. Dlaczego potrzebujemy materiałów w tekście łatwym do czytania	5
2. Dlaczego ważne jest angażowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną	7
3. Dlaczego ten poradnik jest napisany w tekście łatwym do czytania	8
4. Kilka rad dla profesjonalistów	9
5. Tworzenie materiałów w tekście łatwym do czytania	10
5.1. Pisanie materiału od razu w tekście łatwym do czytania	10
5.2. Opracowanie tekstu trudnego w tekście łatwym do czytania	13
6. Sprawdzanie stworzonego tekstu	14
7. Opracowywanie wersji końcowej tekstu	17

Dlaczego potrzebujemy materiałów w tekście łatwym do czytania

- Ludzie z niepełnosprawnością intelektualną są tacy sami, jak inni ludzie.
Mogą robić w życiu wiele rzeczy, jeśli otrzymają odpowiednie wsparcie.
- Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć większe niż inni trudności z rozumieniem i uczeniem się nowych rzeczy.
Dlatego ważne jest, aby informacje przeznaczone dla osób z niepełnosprawnością intelektualną były tak jasne i zrozumiałe, jak tylko jest to możliwe.
- Tak jak wszyscy, osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają prawo do dobrej informacji.
Jest to zapisane w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością.
Artykuł 9 tej Konwencji mówi o tym, że informacje powinny być dostępne dla osób z niepełnosprawnością.
Dobra informacja pomaga ludziom znaleźć to, czego potrzebują.
Pomaga im także w samodzielnym dokonywaniu wyborów i podejmowaniu decyzji.

1

- Jeśli osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie otrzymają dobrej informacji, pozostaną na uboczu.

Nie będą w stanie włączyć się w to, co dzieje się wokół nich.

Będą czekać, aż inni ludzie dokonają wyborów i podejmą za nie decyzje.

- Dobra informacja to informacja łatwa do przeczytania i zrozumienia.

Aby przygotować dobrą informację, trzeba przestrzegać standardów.

Więcej informacji o tych standardach, czyli o zasadach, jakich wszyscy muszą przestrzegać pisząc teksty łatwe do czytania, znajdziesz w innej opracowanej przez nas publikacji.

Ta publikacja to „Informacja dla wszystkich. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia”.

Dlaczego ważne jest angażowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną wiedzą lepiej niż inni, co jest dla nich dobre.

Wiedzą lepiej niż inni ludzie, co jest im potrzebne do zrozumienia informacji.

Żaden tekst łatwy do czytania nie powinien powstać bez udziału osób z niepełnosprawnością intelektualną, na odpowiednim etapie jego opracowywania.

3 **Dlaczego ten poradnik jest napisany w tekście łatwym do czytania**

Aby osoby z niepełnosprawnością intelektualną wiedziały, kiedy mogą włączyć się do pracy nad tekstem, powinny wcześniej wiedzieć, jakie są etapy jego powstawania.

Często osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie wiedzą, kiedy i jak mogłyby włączyć się do opracowywania tekstów.

Dlatego postanowiliśmy opracować ten poradnik w tekście łatwym do czytania.

Dzięki niemu osoby z niepełnosprawnością intelektualną będą wiedziały, jaka będzie ich rola przy opracowywaniu materiałów w tekście łatwym do czytania.

Kilka rad dla profesjonalistów

Przed rozpoczęciem pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną

1. Sprawdź, czy osoby z niepełnosprawnością intelektualną dobrze zrozumiały
  - co robią,
  - jaka jest ich rola,
  - na czym polega cały proces opracowywania tekstu.
2. Przygotuj się do pracy w wolniejszym tempie niż zwykle.
Pomyśl o tym, zanim zaplanujesz czas potrzebny na wykonanie pracy.
3. Pisanie i redagowanie tekstu jest trudną pracą dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.
Jeżeli będą to robić częściej, nabiorą doświadczenia i będą wiedziały, jak to robić.
Praca osób z doświadczeniem powinna być opłacana, jeśli to jest możliwe.
Postaraj się więc zarezerwować część budżetu na pracę osób z niepełnosprawnością intelektualną.

5 Tworzenie materiałów w tekście łatwym do czytania

Weźmiemy pod uwagę dwie różne sytuacje:

1. Gdy chcesz zacząć od pisania materiału, dotyczącego jakiegoś tematu, od razu w tekście łatwym do czytania.
2. Gdy chcesz już napisany trudny materiał opracować w tekście łatwym do czytania.

5.1 1. Pisanie materiału od razu w tekście łatwym do czytania

a. Wybór tematu

Ważne jest, by osoby z niepełnosprawnością intelektualną włączyły się w podejmowanie decyzji, dotyczących zawartości materiału.

Dlatego warto:

- zapytać osoby z niepełnosprawnością intelektualną, jakich informacji potrzebują,
- włączać osoby z niepełnosprawnością intelektualną do rad lub komitetów, które decydują o tym, co powinno być publikowane w tekście łatwym do czytania,
- cały czas informować osoby z niepełnosprawnością intelektualną o tym, co się dzieje, i starać się zaobserwować, co je interesuje.

b. Przed rozpoczęciem pisania

Jeżeli chcesz pisać od razu w tekście łatwym do czytania, to najlepiej od początku włączyć do tego osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

To oznacza, że siadasz razem z tymi osobami i opowiadasz o tekście.

Warto mówić o następujących elementach:

- o temacie,
- co ważnego jest do powiedzenia na ten temat,
- w jaki sposób tekst powinien być przedstawiony.

Ważne jest, aby tworzyć materiały w tekście łatwym do czytania, które są ciekawe dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i są im potrzebne.

c. Napisanie tekstu próbnego

Po omówieniu tekstu powinniście razem zdecydować, kto napisze tekst próbny.

- Sama osoba z niepełnosprawnością intelektualną?
- Ty i osoba z niepełnosprawnością intelektualną?
- Ty samodzielnie?

5.1

Czasami wybrany temat może być zbyt skomplikowany dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, z którymi pracujesz, lub może im być w ogóle nieznanym.

Przykładem może być temat zdolności prawnej.

W takim przypadku osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą postanowić, że po napisaniu tekstu próbnego nie będą się już włączać.

Wybór osoby, która napisze tekst próbny, zależy od:

- stopnia trudności tematu,
- Twojego doświadczenia i doświadczenia osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- ograniczeń czasowych i budżetowych,
- Waszych wzajemnych relacji.

d. Po napisaniu tekstu próbnego

Po napisaniu tekstu próbnego osoby z niepełnosprawnością intelektualną powinny go jeszcze raz przeczytać.

Aby uzyskać więcej informacji, zapoznaj się z rozdziałem „Sprawdzanie stworzonego tekstu”.

2. Opracowanie tekstu trudnego w tekście łatwym do czytania

W takim przypadku możesz pracować na dwa sposoby.

1. Opracowujesz samodzielnie pierwszą wersję tekstu łatwego do czytania.

Potem prosisz osoby z niepełnosprawnością intelektualną, żeby go przeczytały.

W rozdziale „Sprawdzanie stworzonego tekstu” znajdziesz więcej informacji na ten temat.

2. Pracujesz od początku z osobami z niepełnosprawnością intelektualną.

Siadacie więc razem i Ty czytasz tekst trudny.

Widzisz, co jest dla nich zrozumiałe, a resztę im tłumaczysz.

Na koniec robisz lub razem robicie końcową, poprawioną wersję w tekście łatwym do czytania.

Ten drugi sposób niewątpliwie wymaga więcej czasu niż pierwszy.

Za to osoby z niepełnosprawnością intelektualną są w tym przypadku bardziej zaangażowane w pracę nad tekstem.

6 Sprawdzanie stworzonego tekstu

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną wiedzą lepiej niż inni ludzie, co jest dla nich dobre.

To osoby z niepełnosprawnością intelektualną, jako eksperci, decydują, czy tekst jest łatwy do czytania, czy nie.

Dlatego ważne jest, aby dać tekst do przeczytania osobom z niepełnosprawnością intelektualną i poprosić, aby sprawdziły, czy jest dla nich zrozumiały.

Nazywamy to „czytaniem sprawdzającym”.

Konkretnie możesz:

- Poprosić osoby z niepełnosprawnością, aby podkreśliły wszystkie słowa lub zdania, które sprawiają im kłopot podczas czytania.
- Zapytać je, czy potrzebują więcej informacji, żeby zrozumieć tekst.
- Poprosić je, aby słownie lub pisemnie wyraziły swoje uwagi.
- Mogą również napisać pytania do tekstu podczas czytania go.

Kilka rad na temat czytania tekstu:

- Warto sprawdzać materiał pisany w tekście łatwym do czytania z osobami z niepełnosprawnością indywidualnie i w grupie.
- Ważne, aby materiał sprawdzać również z osobami z niepełnosprawnością, które nie uczestniczyły w jego opracowywaniu.
- Dobrze jest też sprawdzać materiał z ludźmi o różnych zdolnościach i doświadczeniach.

- Czytanie sprawdzające czasami może być trudne.

Niektóre osoby z niepełnosprawnością intelektualną są przyzwyczajone do takiej pracy, inne jednak mogą nie mieć doświadczenia w takiej pracy.

Najlepiej jest więc sprawdzać powstały tekst

- z osobami, które już wcześniej coś takiego robiły
- oraz z osobami, które nigdy czegoś takiego nie robiły.

- Jeżeli oceniasz tekst z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, nie zadawaj pytań, na które mogą odpowiedzieć „tak” lub „nie”.

Nie pytaj: „Czy jest to łatwo zrozumieć?”.

Stawiaj raczej takie pytania, które pozwolą zorientować się, że te osoby zrozumiały tekst.

Na przykład: „O czym mówi ten tekst?”, „Co w tekście rozumiesz?”, „Czego w tekście nie rozumiesz?”.

6

- Poproś osoby z niepełnosprawnością o sprawdzenie
  - dostępności, czyli czy tekst jest zrozumiały dla każdego,
  - zawartości,
  - rozmieszczenia tekstu na stronie.
- Pokazuj im nowe wersje opracowywanego tekstu i sprawdzajcie go razem jeszcze raz.
- Uprzedź osoby z niepełnosprawnością intelektualną, że być może nie wszystkie ich uwagi będą uwzględnione. Wytłumacz, dlaczego tak się może stać.

Na przykład:

Nazwiska osób lub nazwy organizacji czasami nie są łatwe do czytania.

Ale można je tak pozmieniać, żeby były bardziej dostępne.

Termin „czytanie sprawdzające” odnosi się do osób, które umieją czytać.

Żeby jednak sprawdzić, czy zawartość jest łatwa do zrozumienia, wystarczy, że ktoś przeczyta tekst osobom, które nie potrafią czytać.

To może być dobry sprawdzian tego, czy tekst jest zrozumiały, czy nie.

Opracowywanie wersji końcowej tekstu

- Sprawdź, czy wszystkie poprawki osób z niepełnosprawnością intelektualną zostały naniesione.
- Zaznacz rolę, jaką odegrały osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Możesz na przykład napisać na okładce:

„Dostępność tekstu łatwego do czytania w niniejszym poradniku sprawdził XXX”.

Inclusion Europe

Europejskie Zrzeszenie Stowarzyszeń Osób
z Niepełnosprawnością Intelktualną i ich Rodzin

Inclusion Europe jest nienastawioną na zysk organizacją walczącą o prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin w całej Europie.

Szacunek, Solidarność oraz **Integracja** są fundamentalnymi wartościami, które podzielają wszyscy członkowie tego światowego ruchu osób niepełnosprawnych intelektualnie, ich rodzin oraz osób działających na ich rzecz.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie są obywatelami swoich krajów. Mają one takie samo prawo, jak wszyscy inni, do uczestniczenia w życiu społecznym, niezależnie od tego, jaki jest stopień ich niepełnosprawności. Nie proszą one o specjalne względy, lecz tylko o respektowanie ich praw.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie posiadają wiele uzdolnień i umiejętności. Mają także pewne specyficzne potrzeby. Potrzebują zróżnicowanych usług wspierających.

Działalność Inclusion Europe

Inclusion Europe koordynuje działania w wielu krajach europejskich, takie jak konferencje, grupy robocze czy spotkania umożliwiające wymianę opinii, reaguje na europejskie propozycje polityczne oraz dostarcza informacji o potrzebach osób z niepełnosprawnością intelektualną. Doradza ona także Komisji Europejskiej i członkom Parlamentu Europejskiego w kwestiach związanych z niepełnosprawnością.

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym jest członkiem Inclusion Europe.

Inclusion Europe to organizacja, która opracowała ten poradnik.

Pracowało nad nim także 9 innych stowarzyszeń:

ENABLE ACE	Scotland; e-mail: enable@enable.org.uk ; www.enable.org.uk
Me Itse ry	Finland; e-mail: me.itse@kvtl.fi ; www.kvtl.fi/sivu/me_itse_ry
UNAPEI	France; e-mail: public@unapei.org ; www.unapei.org
Nous Aussi	France; e-mail: nous-aussi@unapei.org ; www.nousaussi.org
Inclusion Ireland	Ireland; e-mail: info@inclusionireland.ie ; www.inclusionireland.ie
Büro Leichte Sprache Lebenshilfe Bremen	Germany; e-mail: leichte-sprache@lebenshilfe-bremen.de ; www.lebenshilfe-bremen.de
FENACERCI	Portugal; e-mail: fenacerci@fenacerci.pt ; www.fenacerci.pt
Atempo	Austria; e-mail: capito@atempo.at ; www.atempo.at
VILTIS	Lithuania; e-mail: viltis@viltis.lt ; www.viltis.lt

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or - 29 Chaussée d'Ixelles #393/32 - B-1050 Brussels - Belgium

Tel.: +32-2-502 28 15, Fax: +32-2-502 80 10

secretariat@inclusion-europe.org - www.inclusion-europe.org

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

jest organizacją pożytku publicznego

MISJĄ PSOUU jest:

- dbanie o godność ludzką i szczęście osób z niepełnosprawnością intelektualną, ich równoprawne miejsce w rodzinie i w społeczeństwie,
- wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkich obszarach życia i sytuacjach, a także w ich gotowości niesienia pomocy innym.

CELEM PSOUU jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością intelektualną, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin.

STATYSTYKA:

- 124 Koła terenowe
- 12.150 członków (rodzice, osoby z niepełnosprawnością intelektualną, przyjaciele)
- 415 placówek i form wsparcia dla blisko 25 tysięcy dzieci i dorosłych

PSOUU prowadzi:

- placówki i projekty z zakresu rehabilitacji, terapii, edukacji, w tym ustawicznej, aktywizacji zawodowej oraz opiekuńcze,
- wspomaganie self-adwokatów, rzeczników własnych praw, w tym pomoc w tworzeniu Regionalnych Organizacji Self-Adwokatów (ROSA),
- chronione i wspomagane mieszkania grupowe,
- organizację spędzania wolnego czasu (m.in. kluby, zespoły artystyczne, sportowe, turystyczne),
- indywidualne wspieranie w niezależnym życiu,
- wspieranie i pomoc rodzinom,
- działalność wydawniczą, m.in. wydaje kwartalnik „Społeczeństwo dla Wszystkich”.

PSOUU współpracuje z instytucjami i organizacjami:

- w tworzeniu nowego prawa,
- w dążeniu do zmiany wizerunku osoby z niepełnosprawnością intelektualną i postaw społecznych,
- w rozwijaniu więzi społecznych, ułatwiających umacnianie się społeczeństwa dla wszystkich, czyli włączanie osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- w popularyzowaniu wyników badań naukowych i doświadczeń innych krajów,
- w kształceniu profesjonalnych kadr,
- w umacnianiu organizacji pozarządowych.